I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

STANOVISKÁ

RADA

UZNESENIE RADY

z 10. júna 2011

o pláne na posilnenie práv a ochrany obetí, najmä v trestnom konaní

(2011/C 187/01)

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

keďže:

(1) Aktívna ochrana obetí trestných činov predstavuje pre Európsku úniu a jej členské štáty jednu z hlavných priorít. V Európskej únii sa v Charte základných práv („charta") a Dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd („dohovor"), ktorých zmluvnými stranami sú všetky členské štáty, štáty vyzývajú, aby aktívne ochraňovali obete trestných činov.

(2) Európska únia úspešne vytvorila priestor slobody pohybu a pobytu, z ktorého majú občania prínos vo forme stále častejšieho cestovania, štúdia alebo práce v rámci iných krajín, ako je krajina ich bydliska. Odstránenie vnútorných hraníc a narastajúce uplatňovanie práva na voľný pohyb a pobyt však nevyhnutne viedlo k nárastu počtu osôb, ktoré sa stali obeťou trestného činu a účastníkom trestného konania v inom členskom štáte, ako je štát ich bydliska.

(3) Táto skutočnosť si vyžaduje konkrétne opatrenia s cieľom stanoviť spoločné minimálne normy na ochranu obetí trestných činov a ich práv v trestnom konaní v rámci Únie. Takéto opatrenia, ktoré môžu zahŕňať právne predpisy a iné opatrenia, posilnia dôveru občanov v to, že Európska únia a jej členské štáty budú chrániť a zaručovať ich práva.

(4) V časti Štokholmského programu nazvanej Otvorená a bezpečná Európa, ktorá slúži občanom a chráni ich ([1]), Európska rada zdôraznila význam poskytovania osobitnej podpory a právnej ochrany najzraniteľnejším osobám alebo osobám, ktoré sa nachádzajú v obzvlášť vypätej situácii, ako napríklad osoby vystavené opakovanému násiliu v blízkych vzťahoch, obete rodovo motivovaného násilia alebo osoby, ktoré sa stali obeťami iných typov trestnej činnosti v členskom štáte, ktorého nie sú štátnymi príslušníkmi, ani v ňom nemajú pobyt. V súlade so závermi Rady o stratégii týkajúcej sa zabezpečenia práv a zlepšenia podpory osôb, ktoré sa stali obeťami trestných činov ([2]), Európska rada vyzvala na integrovaný a koordinovaný prístup k obetiam. V reakcii na Štokholmský program Európska komisia navrhla balík opatrení týkajúcich sa obetí trestných činov vrátane smernice o právach, podpore a ochrane obetí trestných činov ([3]), ako aj nariadenia o vzájomnom uznávaní ochranných opatrení v občianskych veciach ([4]).

(5) Vzhľadom na výrazný pokrok, ktorý sa dosiahol na základe Plánu na posilnenie procesných práv podozrivých alebo obvinených osôb v trestnom konaní ([5]), sa Rada domnieva, že obdobný prístup by sa mal prijať aj v oblasti ochrany obetí trestných činov.

([1]) Ú. v. EÚ C 115, 4.5.2010, s. 1; pozri bod 2.3.4.
([2]) Prijatými na 2969. zasadnutí Rady pre spravodlivosť a vnútorné záležitosti, ktoré sa konalo 23. októbra 2009 v Luxemburgu.
([3]) Dokument 10610/11 DROIPEN 45 JUSTCIV 141 ENFOPOL 165 DATAPROTECT 58 SOC 434 FREMP 59 CODEC 887 [KOM(2011) 275 v konečnom znení z 18. mája 2011].
([4]) Dokument 10613/11 JUSTCIV 143 COPEN 123 CODEC 889 [KOM(2011) 276 v konečnom znení z 18. mája 2011].
([5]) Uznesenie Rady z 30. novembra 2009 (2009/C 295/01) (Ú. v. EÚ C 295, 4.12.2009, s. 1).

(6) S činnosťou v tejto oblasti sa konkrétne ráta ako so súčasťou procesu na uplatňovanie zásady vzájomného uznávania, ktorá predstavuje základnú zásadu pri vytváraní skutočného priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti; v článku 82 ods. 2 písm. c) ZFEÚ sa ustanovuje, že Únia môže v prípade potreby prostredníctvom smerníc ustanoviť minimálne pravidlá pre práva obetí trestných činov s cieľom uľahčiť vzájomné uznávanie rozsudkov a iných justičných rozhodnutí, ako aj policajnú a justičnú spoluprácu v trestných veciach, ktoré majú cezhraničný rozmer.

(7) Otázka úlohy obetí v trestnom konaní sa na úrovni Únie už riešila prostredníctvom rámcového rozhodnutia Rady 2001/220/SVV z 15. marca 2001 o postavení obetí v trestnom konaní. Od schválenia tohto nástroja už ale ubehlo viac než desať rokov a pokrok, ktorý sa dosiahol pri tvorbe priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, ako aj zostávajúce otázky týkajúce sa vykonávania v oblasti práv obetí si vyžadujú, aby Únia preskúmala a posilnila obsah uvedeného rámcového rozhodnutia, a to aj vzhľadom na zistenia Komisie týkajúce sa vykonávania a uplatňovania tohto nástroja ([1]).

(8) Tiež by sa mali preskúmať a v prípade potreby vylepšiť existujúce mechanizmy na zabezpečenie toho, aby obete trestných činov mohli byť spravodlivo a primerane odškodnené za utrpené škody, ako napríklad mechanizmy ustanovené v smernici Rady 2004/80/ES z 29. apríla 2004 o odškodňovaní obetí trestných činov, a to s cieľom posilniť ich fungovanie a prispieť k tomu, aby dopĺňali nástroje na ochranu obetí.

(9) Okrem toho by sa mal vytvoriť mechanizmus na zabezpečenie vzájomného uznávania rozhodnutí medzi členskými štátmi, pokiaľ ide o ochranné opatrenia, a to podľa návrhu Komisie na nariadenie Európskeho parlamentu a Rady o vzájomnom uznávaní ochranných opatrení v občianskych veciach. Tento mechanizmus by mal dopĺňať mechanizmus predpokladaný v smernici Európskeho parlamentu a Rady o európskom ochrannom príkaze, ktorá sa týka vzájomného uznávania ochranných opatrení v trestných veciach a o ktorej sa v súčasnosti rokuje. Ustanoveniami uvedenými v oboch návrhoch by sa nemala zavádzať povinnosť upraviť vnútroštátne systémy ochranných opatrení, ale rozhodnutie o tom, ktorý systém použijú na vydanie alebo vykonanie ochranných opatrení by sa malo ponechať na členské štáty.

(10) Vzhľadom na význam a zložitosť týchto otázok je vhodné sa nimi zaoberať postupne a zároveň zabezpečiť celkovú konzistentnosť. Ak sa budeme v jednom momente zaoberať jednou oblasťou budúcich činností, môžeme sústrediť svoju pozornosť na každé jednotlivé opatrenie, aby sa mohli problémy identifikovať a riešiť spôsobom, ktorý každému opatreniu dodá pridanú hodnotu.

(11) Osobitná pozornosť by sa mala venovať procesu vykonávania legislatívnych nástrojov v tejto oblasti. Praktické opatrenia a najlepšie postupy by sa mohli zbierať v nezáväznom právnom nástroji, ako napríklad v odporúčaní, s cieľom inšpirovať členské štáty v procese vykonávania a pomôcť im v jeho rámci.

(12) Pri zaoberaní sa potrebnými opatreniami na posilnenie ochrany obetí by sa mali náležite zohľadniť napríklad zásady, ktoré obsahuje odporúčanie Výboru ministrov Rady Európy Rec(2006) 8 o pomoci obetiam trestných činov. Únia by mala predovšetkým zohľadniť normy stanovené v Dohovore Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácemu násiliu a o boji proti nemu, ktorý Výbor ministrov Rady Európy prijal 7. apríla 2011.

(13) Zoznam opatrení uvedený v prílohe k tomuto dokumentu by sa mal považovať za orientačný, keďže sa zaoberá len prvou skupinou opatrení, ktoré by sa mali riešiť prioritne. Ak to bude potrebné, v budúcnosti sa môžu navrhnúť ďalšie legislatívne a nelegislatívne, ako aj praktické opatrenia, aj vzhľadom na prebiehajúci proces schvaľovania a vykonávania právnych aktov predpokladaných v pláne,

TÝMTO PRIJÍMA TOTO UZNESENIE:

1. Na úrovni Európskej únie by sa mali prijať opatrenia s cieľom posilniť práva a ochranu obetí trestných činov, najmä v priebehu trestného konania. Takéto opatrenia môžu zahŕňať právne predpisy, ako aj iné opatrenia.

([1]) Pozri Správu Komisie na základe článku 18 rámcového rozhodnutia Rady z 15. marca 2001 o postavení obetí v trestnom konaní [KOM(2004) 54 v konečnom znení/2 zo 16. februára 2004]; Správu Komisie podľa článku 18 rámcového rozhodnutia Rady z 15. marca 2001 o postavení obetí v trestnom konaní (2001/220/SVV) [KOM(2009) 166 v konečnom znení z 20. apríla 2009]; posúdenie vplyvu pripojené k návrhu Komisie na smernicu, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov [SEK(2011) 780 v konečnom znení z 18. mája 2011].

2. Rada víta návrh Európskej komisie na balík opatrení týkajúcich sa obetí trestných činov a vyzýva ju, aby predložila návrhy týkajúce sa opatrení uvedených v pláne.

3. Rada ako základ budúcej činnosti schvaľuje „Plán na posilnenie práv a ochrany obetí trestných činov“(ďalej len „plán“), ktorý sa uvádza v prílohe k tomuto uzneseniu. Opatreniam uvedeným v tomto pláne, ktoré by sa mohli doplniť o ďalšie opatrenia, by sa mala udeliť priorita.

4. Rada preskúma všetky návrhy predložené v súvislosti s plánom a má v úmysle zaoberať sa nimi prednostne.

5. Rada pritom bude v súlade s príslušnými predpismi plne spolupracovať s Európskym parlamentom.

PRÍLOHA

PLÁN NA POSILNENIE PRÁV A OCHRANY OBETÍ, NAJMÄ V TRESTNOM KONANÍ

Poradie opatrení uvedených nižšie je orientačné. Vysvetlivky uvedené v súvislosti s jednotlivými opatreniami slúžia len ako námet navrhovaných opatrení a ich cieľom nie je upraviť presný rozsah ani obsah dotknutých opatrení. Tento plán podporuje návrhy Európskej komisie na balík opatrení týkajúcich sa obetí trestných činov a zakladá sa na ňom.

Všeobecné zásady

Činnosť na úrovni Únie zameraná na posilnenie práv a ochrany obetí by mala mať za cieľ stanoviť spoločné minimálne normy a dosiahnuť okrem iného tieto všeobecné ciele:

1. Zaviesť vhodné postupy a štruktúry na rešpektovanie dôstojnosti, osobnej a psychologickej integrity, ako aj súkromia obetí v trestnom konaní.

2. Zlepšiť prístup obetí trestných činov k spravodlivosti, a to aj posilnením úlohy služieb na podporu obetí.

3. Navrhnúť vhodné postupy a štruktúry zamerané na predchádzanie sekundárnej a opakovanej viktimizácii.

4. Podporovať zabezpečenie tlmočenia a prekladu pre obete v rámci trestného konania.

5. V relevantných prípadoch podporovať obete, aby sa aktívne podieľali na trestnom konaní.

6. Posilniť právo obetí a ich právnych zástupcov na včasné informácie o konaniach a ich výsledkoch.

7. Podporovať využívanie restoratívnej justície a alternatívnych metód riešenia sporov pri súčasnom zohľadnení záujmov obete.

8. Venovať osobitnú pozornosť deťom, ktoré patria do skupiny najzraniteľnejších obetí, pričom by sa vždy malo prihliadať na to, čo je v najlepšom záujme dieťaťa.

9. Zabezpečiť, aby členské štáty poskytovali odbornú prípravu alebo podporovali poskytovanie odbornej prípravy všetkým príslušným odborníkom.

10. Zabezpečiť, aby obete mohli byť primerane odškodnené.

Únia má pri posilňovaní práv obetí v trestnom konaní na pamäti základné prvky vnútroštátnych trestnoprávnych systémov a náležite zohľadňuje práva a záujmy všetkých zainteresovaných strán, ako aj všeobecný cieľ trestného konania.

Pri dosahovaní týchto cieľov sa využívajú opatrenia uvedené nižšie, ako aj akékoľvek ďalšie opatrenia, ktoré sa v priebehu vykonávania platných právnych predpisov môžu ukázať ako vhodné.

Opatrenie A: Smernica, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV z 15. marca 2001 o postavení obetí trestných činov v trestnom konaní

Rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV z 15. marca 2001 o postavení obetí trestných činov v trestnom konaní bolo dôležitým krokom pri zavádzaní komplexného prístupu k ochrane obetí trestných činov v EÚ. Desať rokov po jeho schválení je však potrebné revidovať a doplniť zásady, ktoré sú v ňom uvedené, a podniknúť významné kroky vpred v súvislosti s úrovňou ochrany obetí v celej EÚ, najmä v rámci trestných konaní. Komisia na tento účel 18. mája 2011 predložila návrh smernice, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov. Rada sa zaväzuje, že tento návrh preskúma prioritne, ako aj vo svetle všeobecných zásad uvedených vyššie.

Opatrenie B: Odporúčanie alebo odporúčania o praktických opatreniach a najlepších postupoch v súvislosti so smernicou uvedenou v opatrení A

Komisia sa po tom, ako bude schválený komplexný, právne záväzný nástroj uvedený v opatrení A, vyzýva, aby, hneď ako to bude možné, doplnila tento nástroj o návrh (alebo návrhy) na odporúčanie, ktoré by malo slúžiť ako usmernenie a vzor pre členské štáty na uľahčenie vykonávania smernice z ich strany a ktoré by malo vychádzať zo zásad stanovených

v smernici. V tomto odporúčaní by sa mali zhodnotiť existujúce najlepšie postupy v členských štátoch v oblasti pomoci obetiam trestných činov a ich ochrany, pričom by sa z nich malo vychádzať v rámci uplatniteľných legislatívnych nástrojov.

V odporúčaní by sa mali zohľadniť najlepšie postupy v oblasti ochrany obetí vrátane tých postupov, ktoré využívajú mimovládne organizácie i iné inštitúcie ako Európska únia, ako napríklad odporúčanie Výboru ministrov Rady Európy Rec(2006) 8 o pomoci obetiam trestných činov, ako aj riešiť oblasti ako tie, na ktoré sa vzťahuje opatrenie A.

Opatrenie C: Nariadenie o vzájomnom uznávaní ochranných opatrení v prospech obetí v občianskych veciach

Komisia 18. mája 2011 predložila návrh nariadenia o vzájomnom uznávaní ochranných opatrení v občianskych veciach s cieľom doplniť mechanizmus vzájomného uznávania ustanovený v smernici Európskeho parlamentu a Rady o európskom ochrannom príkaze, o ktorej sa v súčasnosti rokuje. Cieľom tejto smernice je zabezpečiť vzájomné uznávanie rozhodnutí prijatých v trestných veciach justičným alebo rovnocenným orgánom na ochranu obete trestného činu pred ďalším ohrozením, ktoré by mohlo pochádzať zo strany údajného páchateľa. S obdobným mechanizmom sa ráta aj v prípade vzájomného uznávania ochranných opatrení prijatých v občianskych veciach. Rada sa zaväzuje, že tento návrh preskúma prioritne, ako aj vo svetle všeobecných zásad uvedených vyššie.

Opatrenie D: Revízia smernice Rady 2004/80/ES z 29. apríla 2004 o odškodňovaní obetí trestných činov

Komisia sa vzhľadom na závery vyvodené z jej správy o uplatňovaní smernice Rady 2004/80/ES a z akejkoľvek ďalšej analýzy vyzýva, aby preskúmala smernicu o odškodňovaní, najmä to, či by sa mali existujúce postupy, ktorými obete žiadajú o odškodnenie, zrevidovať a zjednodušiť, a aby predložila akékoľvek vhodné legislatívne alebo nelegislatívne návrhy v oblasti odškodňovania obetí trestných činov.

Opatrenie E: Osobitné potreby obetí

Všeobecný právny akt uvedený v opatrení A bude obsahovať všeobecné pravidlá, ktoré sa budú vzťahovať na všetky obete trestných činov, ktoré potrebujú pomoc, podporu a ochranu v súvislosti s trestným konaním týkajúcim sa trestného činu, ktorého obeťou sa stali. Tento právny akt bude tiež obsahovať všeobecné pravidlá, ktoré sa budú vzťahovať na všetky druhy zraniteľných obetí.

Niektoré obete majú vzhľadom na druh alebo okolnosti trestného činu, ktorého obeťou sa stali, osobitné potreby, ktoré vyplývajú aj zo sociálnych, fyzických a psychologických dôsledkov daného trestného činu, ako napríklad obete obchodovania s ľuďmi, detské obete sexuálneho zneužívania, obete terorizmu či obete organizovanej trestnej činnosti. Ich osobitné potreby by sa mohli riešiť v osobitných právnych predpisoch zaoberajúcich sa bojom proti týmto druhom trestnej činnosti.

Niektoré obete trestného činu na druhej strane potrebujú osobitnú podporu a pomoc z dôvodu svojich osobných vlastností, čo je potrebné zhodnotiť od prípadu k prípadu. V tejto súvislosti by sa deti mali vždy považovať za mimoriadne zraniteľné.

Komisia sa vyzýva, aby v kontexte svojej kontroly vykonávania legislatívnych nástrojov uvedených vyššie a akýchkoľvek ďalších nástrojov zaoberajúcich sa osobitnými oblasťami trestných činov a po zhodnotení ich praktického využívania po tom, ako uplynie lehota na ich vykonávanie, prostredníctvom odporúčaní navrhla praktické opatrenia a najlepšie postupy s cieľom poskytnúť usmernenia pre členské štáty v procese riešenia osobitných potrieb obetí.